

csak az ilyen gazdasági helyzetrajzok alkalmas verstémák, méghozzá ilyen étlapi szinonimájával a sonkának, mint «sódar». Egyébként karrier állhat előtte. Kékharisnyás közönségű irodalmihisztérikák, jómódú szalonproletárok divatos költője lehet méla nyilvánosságú művészetbaráti estéken, ahol is elmondhatja materiális erkölcsi magaslátának trónusáról: «az ember — ember; tehát kicsinyes rossz és ostoba.» Miután az emberiséget így a maga egészében elintézte a «Költő» áttér a kapitalistára, aki «külsőleg nem aljas és számár, — sőt egészen rendes, szimpatikus ember — becsületszavamra — kár» mondja a nagy antikapitalista költő és a szegény olvasó elmélkedhetik, hogy minek kár: Hárs László a szocializmusnak? Vagy a szocializmus Hárs Lászlónak?

Lovag Sándor némely versei alá odairja, hogy megjelent egyik jónévű társasági hetilapunkban bizonyos hónap bizonyos napján és ezzel, hogy még ilyen márkázásnak is szükségét érzí, körülbelül maga mondja meg verseinek, illetve «költeményeinek» értékét, illetve értéktelenségét. Még azok közé tartozik, akik a jambikus lejtés vagy a rim kedvéért megváltoztatják a verssor szórendjét. De beszél bizonyos versírási stílusról is, amelynek a jellemzésére Somogyban úgy látszik nem elég a «modern» szó. Lovag Sándor legalább is «újmodernnek» állítja azt a verset, amely ma igazán korszerű.

Ezt az «újmodernséget» a költő mindenesetre csupa kisbetűvel képzeleli, ami önmagában nem lenne hiba, de ami önmagában nem is költészet. «a kezdet első sikoltása» című versében olyanokat mond, hogy: «lázasan lüktető vérem tüzes ütemére akarom felgyorsítani a fejlődést». Egyébként Lovag Sándor valószínűleg maga sincs tisztában azzal, hogy ő vajjon modern költő-e, vagy régivágású, az

pedig valószínűleg semmiesetre sem jut eszébe, hogy: egyáltalában nem költő. Természetesen «Élet-óceán», «vágysziget» jellegű szavak sem maradhatnak ki egyes versekből, «arcfehéren» is egyik új figurája annak, hogy régen meghalt szóképzésekkel miként lehet még mindig életet képzelni. Egyáltalában Lovag Sándor kitünő példamutatója annak, hogy miképpen lehet formai és irodalmi ellentéteket kiegyenlíteni egy tehetségtelenség takaró palástja alatt. Álmodern és álkonzervatív nála egy közös tehetségtelenségben közeli rokonok.

Szabó Zoltán.

Trikál József: Az új ember. Nova creatura. «Érzem a mai ember vívódását, lelkének fölsikoltását, jövőért való nagy aggodását, nyomorúságából feltörő szomorú világnézetét» — írja Bevezetőjében a kiváló szerző. Az egész munkán valóban valami nagy és vonzó testvéries lángolás fénye világít és melegít végig. A diagnózist mindenütt a bölcselő éles és finom pillantása végzi, de az új szellem segítő szintézisét egy mélylelkű pap adja, aki önmagában hordja a keresztény lételemélet egységét. A kép, amelyet a szerző a válságba jutott «rég» ember-típusról nyújt, szinte drámai feszültséggel van felépítve. Talán nincs meg az a korszak-átfogó hátttere, mint Spengler könyvének. Ennél vázlatosabb s talán líraibb is. Ennek pedig nem tárgyi, hanem tisztán csak stilisztikai oka van. A szerzőt témájának érzelmi sugárzása szóközi páthosra hangolja fel. Ezáltal mondatformáinak izgatott belső szerkezete, a bekezdések sűrű szaggatottsága szétomlasztják a tárgyaló mód nyugodt, értekező menetét s egy kissé talán gyors-sodrúvá is siklatják a vizsgálódás munkáját. De viszont kétségtelen, hogy indukcója megrendítő erejű és igazságú. «Az új» ember arcát ennek az igazság-

nak a reflexióban mutatja be. A század időképét is e megvilágításban adja. Közben azonban nem a maga bölcselő eszméinek elvont avagy peszsimista élettávolságából rajzolja meg az egyes jelenségeket. Ha hangja szónokias is, de ítéleteinek fogó ereje életszerű, tartalmas és biztos. Nincs mit tagadni: ez és ilyenek vagyunk. Trikál könyve azonban tovább megy: bölcséletének keresztény elviségét életérzéssé váltja át, tudományából életszemléletet alakít. Munkája ezen a ponton módszert és hangot vált. A higgadt, fegyelmezett okfejtést az élményszerűen átélt ódai lendület heve cseréli fel. A rétor tudósból költő válik, akinek színein át valami forró ihletettség csap át, amely felhevít maga körül mindent. Ezen a hőfokon a meggyőzés már sugallássá finomul el, mely az olvasó lelkébe a szépség csodálatának ígézetével lép be s hódít, vonz. Trikál így nyújtja a «nova creatura»-nak, az új teremtménynek igény-alakját, mely legtisztábban az Evangélium világában kristályosodik ki, s amelynek egyetlen szándéka az életnek s vele az embernek áttelekesítése.

Trikál József könyve igen előkelő szellem megnyilatkozása. Talán lesznek, akik sajnálni fogják, hogy gondolkodásában sok a szín, a költői betét, a metafora szabadsága. De ezek is kénytelenek meghajolni ama készség előtt, amellyel a tudósnak a költő is segítségére volt abban, hogy a könyv gondolatának ne csak fénye és ereje, hanem íze is legyen. —ss.

Török Sándor: Vidéken volt primadonna. (Bibliotéka-kiadás.)

Jó könyvről sokkal nehezebben tudjuk elmondani a véleményünket, mint olyanról, amelyben hibák, nézetkülönbségek szinte támaszpontul szolgálnak arra, hogy mondanivalóinkat hozzájuk fűzzük. A jó könyv, amely teljesen a maga világába ra-

gad és tökéletes kielégülést ad, voltaképpen csak a tetszésnek untig elkoptatott és hitelétvesztett kifejezéseit kavarja fel bennünk. Valósággal költői feladat, hogy impresszióinkat, elragadtatásunkat, azokra az olvasókra is átvigyük, akik csak egy-egy rövid beszámolóból alkothatnak képet maguknak a könyv szépségeiről és értékeiről. És ha az ilyen feladat megoldása történetesen sikerülne is, még akkor is kérdéses: van-e, lehet-e olyan ereje a legjobb, legkölteibb kritikának is, hogy vásárlásra bírja az olvasót?

Pedig Török új regénye csakugyan megérdemelne a népszerűség sikerét is, mert az olvasóközönség minden rétege megtalálja benne a maga szája-íze szerinti örömét, noha az írótól minden efféle szándék távol állott, amit éppen munkája spontaneitása bizonyít. De a kisebb igényű olvasót mindenesetre megfogja az előadás közvetlensége és a mese finom, humorral átszőtt romantikája, míg az igényesebbek ezeken felül is minduntalan rábukkanhatnak az író nem mindennapi értékeire.

Ha csupán a mese vázát tekintjük, úgy ez a regény a kisdíák első szerelmének története, amely így vagy úgy, minden íróból kikivánczik egyszer, hiszen a művészen marad legtovább eleven az örök gyermek vitális ereje, amely a legkorábbi mult emlékeit is pompásan megőrzi a mindenkori jelen számára.

Ebben a multban él az a szerelem, amely emlékként ébred fel a felnőttben, amikor Erdélybe utazik, haza, a régi kisvárosba. Minden fejezet egy-egy strófa és visszatérő refrénje: Pándy Panna primadonna. Ezzel valami siettető tempót kap a történet, amelyet Török első személyben mond el, mindig úgy világítva meg a szereplőket és az eseményeket, ahogyan azok a harmadikos gimnázista szemléletében a történés idejében helyet